

Nr 506.

Av herrar Dahlén och Helén, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 68, angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till folk- och småskoleseminarierna.

I proposition nr 68 behandlas bl. a. spørsmålet om behovet av små- och folkskollärare med tanke på dels befolkningsutvecklingen och dels skolans organisation. I detta sammanhang skall några frågeställningar tas upp till behandling, vilka behöver bli belysta under riksdagsbehandlingen.

1. *Elevantalet i folkskolans klasser.*

År 1947 fastställdes att elevantalet i folkskolans klasser skulle i stort sett vara följande: i A-formskola, där elevantalet ej var över 1 000 elever, skulle en klassavdelning få inrättas på folkskolestadiet för varje påbörjat 35-tal elever och på småskolestadiet för varje påbörjat 25-tal. Om skolan hade över 1 000 elever finge antalet i klasserna icke understiga 30 resp. 24. År 1950 fann man det nödvändigt höja dessa siffror, en höjning som alltfort gäller. Om skolan har under 500 elever, gäller de siffror som enligt 1947 års beslut avsåg skolor med under 1 000 elever. För större skolor får elevantalet icke understiga 32 på folkskolestadiet och 26 på småskolestadiet. Det synes inte som om departementschefen räknade med att en återgång till de normer, som angavs år 1947, skulle äga rum under den i propositionen diskuterade tidsperioden. Enligt skolöverstyrelsens undersökning skulle en sådan återgång innebära ett ökat lärarbehov av 400—600 folkskollärartjänster, beroende på tidpunkten för övergången.

En av de väsentligaste förbättringar i skolorganisationen, som kan ligga inom räckhåll med tanke på de begränsade resurserna, synes vara att nedbringa elevantalet i klasserna. Även en aldrig så utmärkt skolorganisation kommer att lämna mindre tillfredsställande resultat än vad man hoppats, om elevantalet i klasserna är för högt. En återgång i första hand till normerna av år 1947 kräver, utöver ett ökat lärarantal, även ökat antal skollokaler. Det vore värdefullt, om statsutskottet ansåge sig ha möjlighet att låta verkställa en redovisning över sambandet mellan dessa två faktorer. Härigenom skulle riksdagen lättare kunna bilda sig en uppfattning om detta vitala spørsmål. Det mest önskvärda vore, att resultatet av en sådan undersökning gäve vid handen, att riksdagen ansåge sig kunna uttala att en successiv återgång till lägre elevantal i folk- och

småskolans klasser borde äga rum. Vi förordar i så fall, att riksdagen gör ett sådant uttalande. Om statsutskottet inte anser sig kunna låta verkställa denna utredning, föreslår vi att riksdagen begär en sådan hos Kungl. Maj:t.

2. Elevantalet i klasserna i den kommande enhetsskolan.

Det elevantal per läraravdelning, som ansågs vara det lämpliga för enhetsskolans olika stadier, var väsentligt lägre än det som avsågs i 1947 års kungörelse. I de ekonomiska kalkyler, som verkställdes i samband med behandlingen av enhetsskolan, räknade man med ett genomsnittligt elevantal om 25. Ingen torde med säkerhet kunna ange, när enhetsskolan definitivt skall vara genomförd. Enligt vår mening torde det dock vara önskvärt att vid prövningen av examinationsbehovet av små- och folkskollärare även beakta synpunkten att åstadkomma en successiv minskning av elevantalet i folk- och småskolans klasser inom överblickbar tid. På längre sikt är nämligen 1947 års norm otillfredsställande. Det synes orealistiskt att låta 50-talet gå och först sedan inrikta sig på detta problem. I annat fall kan man riskera ytterligare en icke önskvärd förskjutning av enhetsskolans realiserande till en än mer avlägsen framtid. En översyn av behovet av såväl lärarkrafter som skollokaler på längre sikt synes därför snarast behöva föreläggas riksdagen. Vi föreslår, att riksdagen begär en sådan översyn. Denna bör icke begränsas att gälla de lägre skolformerna utan jämväl de högre inom såväl enhetsskola som hittills gällande skolororganisation. Det faktum att de tillgängliga lärarkrafterna i betydande utsträckning är gemensamma omöjliggör en uppsplätning av problemet.

3. Snabbutbildning av folkskollärare för tjänstgöring vid högre skolor.

Intimt förknippat med de ovan berörda problemen är spørsmålet om snabbutbildning av folkskollärare för tjänstgöring vid högre skolor. I tidigare utredningar har framkommit önskemål att om möjligt omkring 400 lärare på detta sätt årligen skulle tillföras de högre skolformerna under läsåren 1953—1957. De hittills tillgängliga uppgifterna över de lärare som begagnat sig av denna möjlighet synes ge vid handen, att målsättningen är satt alldeles för högt. Även om man tar hänsyn till att en ökning troligen ägt rum under höstterminen 1953, torde man kunna fälla detta omdöme. Om ett väsentligt mindre antal folkskollärare skulle komma att utnyttja denna möjlighet minskas i motsvarande mån examinationsbehovet av nya folkskollärare och ev. småskollärare samtidigt som behovet av akademiskt utbildad arbetskraft stiger. Det torde därför vara svårt att behandla dessa frågor fristående från varandra. Det vore därför

värdefullt, om statsutskottet hade möjlighet att behandla denna proposition samtidigt med de senare propositioner vid årets riksdag, som kommer att i större eller mindre utsträckning beröra spørgsmålet om lärartillgång och lärarbehov i här berörda skolformer. Härigenom kunde en mer samlad bild av detta frågekomplex åstadkommas och förutsättningarna för en lämplig avvägning ökas.

Folkskoleseminarieorganisationen omfattar f. n. 19 seminarier, varav 9 är provisoriska. När 1949 års arbetskraftsutredning blir färdig med sitt arbete och när bl. a. den av oss förordade utredningen om konsekvenserna av en minskning av elevantalet per läraravdelning i de allmänna skolorna — vilket bör kunna ske snabbt — verkställts, synes en översyn av seminarieorganisationen böra äga rum.

Med anledning av vad nu anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 68 ville anhålla hos Kungl. Maj:t om en plan på längre sikt för en successiv minskning av elevantalet per läraravdelning i såväl folkskolan som i de högre allmänna skolorna samt att, om utskottet inte anser sig kunna verkställa ovan berörda utredning angående en återgång till 1947 års bestämmelser för elevantalet per läraravdelning i små- och folkskola, riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära sådan översyn.

Stockholm den 13 februari 1954.

Olle Dahlén.

Gunnar Helén.
